

Årsrapport 2021 för Enheten för medicinens historia, Medicinska Fakulteten, Lunds universitet

Enheten för medicinens historia har under året 2021 fortsatt sin verksamhet som en fristående enhet inom Institutionen för kliniska vetenskaper (IKVL) i Lund (prefekt Mikael Bodelsson), tillhörande sektion 5 med chef Håkan Arheden. Enheten har letts av undertecknad (på 20% tjänst) utan fast sekreterarhjälp, lokaliserad till Jan Waldenströms gata 15, plan 5, Skånes Universitetssjukhus, Malmö. Vi har även ett kontor med bibliotek på BMC (D-huset, markplan), Lund.

Enheten har under 2021 haft två aktiva doktorander: *Alexandra Nicolaidis*, ST-läkare i allmänmedicin, doktorand sedan 2015, och med fullgjord halvtidskontroll 26/10 2020 samt godkänd disputation den 10/12 2021. Huvudhandledare var Peter M Nilsson och biträdande handledare var David Dunér, professor, Idé- och lärdoms historia. Dessutom finns *Åsa Mohlin*, ST-läkare i allmänmedicin, doktorand sedan 2017, och med godkänd halvtidskontroll 16 april 2021. Alexandra Nicolaidis har forskat kring medicinen och svenska läkare i ideologiernas kraftfält under perioden 1930-1960, med särskilt fokus på kvinnliga läkare på den politiska vänsterkanten. Åsa Mohlin forskar inom fältet medicinsk humaniora. Hennes projekt innefattar tvärvetenskapliga studier kring kvinnors berättelser, återhämtning och rehabilitering i samband med bröstcancer. Disputation är planerad till den 20/5 2022. Tjänsten finansieras genom en donation till Med Fak av Birgit Rausing. Huvudhandledare är professor Lisa Rydén, IKVL, och med docent Katarina Bernhardsson, docent Annika Brorsson samt Peter M Nilsson som biträdande handledare.

Dessutom finns det sex seniora medarbetare vid enheten: *Herman Holm*, *Ulf Jakobsson*, *Anders Jeppsson*, *Inga Nilsson*, *Jonatan Wistrand* (med 20% tjänstgöring som biträdande forskare vid enheten 1/1 – 31/3) samt *Anna Tunlid* (med 20% tjänstgöring som biträdande forskare vid enheten 1/1 – 31/3). En extern disputerad forskare med anknytning till enheten är *Nils Hansson*, akademiråd/forskare vid Heinrich-Heine Universität, Dusseldorf, Tyskland.

Följande aktiviteter har genomförts under verksamhetsåret 2021:

- *Representantskap* (suppleant) i kommittén för utgivande av Svensk Medicinshistorisk tidskrift, Stockholm. Dessutom har undertecknad varit styrelsemedlem i Svenska Läkaresällskapet: sektionen för medicinens historia (suppl.). Peter M Nilsson har ingått i det vetenskapliga rådet för Bengt Lindskogs Stiftelse för utdelning av pris och stipendier i medicinens historia för förtjänstfulla uppsatser.
- Ett internationellt seminarium *“Bridging the Baltic”*, har genomförts digitalt den 26-27/3 i Lund. Nils Hansson var huvudansvarig och flera av Enhetens medlemmar har varit engagerade som föreläsare eller moderatorer.
- Enheten var medarrangör av symposiet *“Medicine in the Baltic Sea region”* som ägde rum i Riga, 21-22 augusti 2021 (<https://balticmedicine.wordpress.com/symposia/>) med temat digital medicin.

- Ett *utåtriktat seminarium* har genomförts den 19/10 med fokus på begreppet Fronesis och den praktiska kunskapen inom medicinen, under ledning av Herman Holm. Medverkande var Jörgen Herlofsson, psykiater, Uppsala, Malin Appelqvist, psykiater, Kristianstad, Fredrik Jonsson, specialist i kirurgi, Hälso- och sjukvårdsstrateg SDV förvaltning, Jonatan Wistrand, medicinhistoriker och läkare samt Cecilia Riving, historiker, Lund. Deltagarantalet var cirka 25 på plats. Se bifogat program.
- Ett *medicinhistoriskt seminarium* (på plats + webinar) genomfördes den 8/12 på temat "*Medicinhistoriska aspekter på läkaröden och patientberättelser*" med deltagande av cirka 25 åhörare på plats och 16 digitalt samt sju föreläsare – se bifogat program.
- Åsa Mohlin håller regelbundet seminarier i reflekterande/kreativt skrivande för läkarstudenter och läkare. Seminarierna beskrivs i följande bok: Bernhardsson K, Lundin I, Stenbeck E. *Litteratur och läkekonst: Nio seminarier i medicinsk humaniora*: Makadam förlag; 2021.
- Åsa Mohlin har presenterat sitt forskningsprojekt på Regionalt Cancercentrum Syd:s utvecklingsseminarium den 8/2 -21 samt på regionmötet för Sydsvenska bröstcancergruppen den 16/12 -21.
- Åsa Mohlin har intervjuats om sin forskning i LUM nr 5. s 19.
- Tredje uppgiften har genomförts bl.a. genom medverkan i Utbildningsradions (UR) programserie Svarta svanar där Jonatan Wistrand 8 dec 2021 berättade om upptäckten av antibiotika.
- Genom arbetsgruppen för Kunskapskrogen har Jonatan Wistrand medarrangerat tre föreläsningsskvällar på Grand Hotell Lund, 4 mars, 2 juni och 30 november, varav en som samtalsledare.
- David Christensson, specialist i allmänmedicin, har skrivit ett manus vilket insänts till tidskrift under titeln: *Provinsialläkarens roll i ett framväxande industrisamhälle Gustaf Hjalmar Pripp som den första permanenta provinsialläkaren på Limhamn 1897–1914*. Handledare har varit Peter M Nilsson och Ulf Jakobsson.
- Erik J Andersson, ST-läkare i allmänmedicin, har skrivit ett manus vilket insänts till tidskrift, under titeln: *Fride Hylander, en läkare i missionens tjänst (1926–1932)*. Handledare har varit Peter M Nilsson.
- Adam Gustafsson, ST-läkare i allmänmedicin, har skrivit ett manus vilket insänts till tidskrift, under titeln: *Per Lovén - en provinsialläkare från norr till syd*. Handledare var Peter M Nilsson.
- Den 10/12 disputerade Alexandra Nicolaidis på sin avhandling "*Vita rockar och mörka skuggor*" med godkänd disputation. Opponent var docent Thomas Wegener-Friis, Syddanskt universitet, Odense. Detta är den femte avhandlingen från Enheten för medicinens historia under den gångna 25-årsperioden.

- Jonatan Wistrand har fått en 20% anknytning till Birgit Rausings Centrum för medicinsk humaniora för undervisning och handledning med fokus på konsultation och ett empatiskt förhållningssätt, anställningsstart januari 2022.
- Jonatan Wistrand har varit knuten till en Advanced Study Group (ASG) vid Pufendorfinstitutet VT 2021 – HT 2021: *Litteraturläsning och hälsa*.
- Jonatan Wistrand och Anna Tunlid har båda varit knutna till en ASG vid Pufendorfinstitutet HT 2021 – VT 2022: *Empati och medkänsla*.
- Jonatan Wistrand har HT 2021 varit huvudhandledare för examensarbete på läkarutbildningen T10.
- Jonatan Wistrand har föreläst för studenter på läkarutbildningen T5 om antibiotikaresistensen historia VT 2021 och HT 2021.
- Jonatan Wistrand har VT 2021 och HT 2021 varit seminarieledare på BoF-kursen Medicin som Humaniora för läkarstudenter på T11, sammantaget tre seminarietillfällen.
- Jonatan Wistrand har tillsammans med Anna Tunlid och Katarina Bernhardsson den 22 april deltagit i en samtalspanel om Medicinsk Humaniora arrangerad av Vetenskaps societeten i Lund.
- Jonatan Wistrand har VT 2021 varit examinator för en studentuppsats på läkarutbildningen T5.
- Anna Tunlid har fått 20% anknytning till Birgit Rausings Centrum för medicinsk humaniora, anställningsstart januari 2022.
- Inga Nilssons skrifter om den medicinska dokumentationens historia (som PDF fil) har använts vid utbildningen av läkarsekreterare i Umeå.
- Peter M Nilsson har handlett två termin 5 uppsatser på läkarprogrammet, en om *"Försvunna sjukdomar"* (Oliwer Thomas) och en om *"Antivaccinationsrörelser i medicinshistorien"* (Klara Tvede Jensen).

Publikationer under 2021:

Artiklar

Bro T. Benjamin Esterman (1906-1994) and the binocular visual field scoring grid that became a world standard for assessing driver eligibility. *Acta Ophthalmologica* (Accepted dec 2021)

Bro T. Ögonlocket krossade drömmen om Amerika. *Läkartidningen* 2021;118(43), oktober.

Bro T. Antologi över medicinska fenomen som korsat olika former av gränser (Recension)
Läkartidningen.se 2021-08-20

Bro T. En guide ovärderlig för den medicinhistoriska forskaren (Recension).
Läkartidningen.se 2021-02-11

Bro T, Melin F. Landstingslogotyper 1970–2020 belyser varumärkesbyggandet,
Läkartidningen 2020; 117:51-53

Hansson N, Halling T, Nilsson PM, Fangerau H. Symposium: Deutsch-skandinavische Wissenschaftsbeziehungen im Kalten Krieg. *Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina, Jahrbuch* 2019(65), 2021, sid. 335-338.

Jeppsson A. Bengmarks Begärliga Biotika. *Socialmedicinsk Tidskrift* 2021; 98:357-368.

Mohlin Å, Bendahl PO, Hegardt C, Richter C, Hallberg IR, Rydén L. Psychological Resilience and Health-Related Quality of Life in 418 Swedish Women with Primary Breast Cancer: Results from a Prospective Longitudinal Study. *Cancers (Basel)*. 2021 May 6;13(9):2233.

Mohlin Å, Bernhardsson, K. Narratives of Survivorship: A Study of Breast Cancer Pathographies and Their Place in Cancer Rehabilitation. *Current Oncology* 2021; 28: 2840-2851.

Mohlin Å, Bernhardsson K. "Den här kroppen som lämnat mig i sticket". Bröstcancer, kropp och återhämtning i Kristina Sandbergs *En ensam plats* (2021) och Yvonne Hirdmans *Behandlingen* (2019) *Tidskrift för litteraturvetenskap* 2021; 51; 2 (accepterad).

Nicolaidis A, Nilsson PM. Läkaren Andrea Andreen – En kontroversiell fredskämpe och Sovjetvän. *Svensk Medicinhistorisk Tidskrift* 2021 (under tryckning). Ingick i avhandling.

Nicolaidis A, Nilsson PM, Dunér D. Alexandra Kollontai and three Swedish female physicians – Friendly relationships around the Soviet ambassador in Stockholm 1930–1945. *Acta Medico-Historica Rigensia* 2021 (under tryckning). Ingick i avhandling.

Nilsson PM. När insulinbehandlingen kom till Sverige – via Danmark. *Läkartidningen* 13-14/2021.

Wistrand J. Läkaren som patient - rollbytetts främlingskap. *Främmande nära: Människor och medicin över gränserna förr och nu*. Eklöf M, Fors H, Gratzner K (red.). *Exempla* 2021; 150-155.

Böcker

Nicolaidis A. *Vita rockar och mörka skuggor. Svenska läkare i politiska ideologiers kraftfält 1930-1960. Avhandling, Lunds universitet* 2021. (ISBN: 978-91-8021-140-6)

Föredrag vid kurser/medicinshistoriska kongresser/ motsvarande

Jonatan Wistrand

- Föreläsningar om sin avhandling Läkaren som patient i ett flertal sammanhang, bl.a. för Reumatologiska kliniken SUS, för SFAMS lokalavdelning i Malmö, för ST-läkare i allmänmedicin i Region Skåne, för ST-läkare i allmänmedicin i Fyrbodals distrikt samt på Litteraturvetenskapliga institutionens forskarseminarium vid Lunds universitet.
- Föreläsning om litterära sjukdomsskildringar på Medicinska bibliotekskonferensen 7 maj.
- Varit invigningstalare dag 2 av konferensen Kardiovaskulär sjukdom i ett brett perspektiv 23 januari, med temat "*Läkaren som patient*".
- Föreläsning med Pia Dellson om läkaren som patient på Framtidens specialistläkare (FSL) 8 september.

Peter M Nilsson

- *När insulinet kom till Sverige -100 års jubileum*. Patientföreningen i Ängelholm 17/10 samt Hässleholm 14/11. Wäxiö Medicinhistoriska sällskap 17/11.

Lund den 15 december 2021

Peter Nilsson, professor
Chef för Enheten för Medicinens historia
Hemsida: <https://www.medicinhistoria.lu.se/startside>

Praktisk kunskap (Fronesis) en bristvara?!

Aristoteles
Läkare 300 f.Kr

Agnes
Läkare 2021

Tid: Tisdag 19 oktober kl. 18.00 - 20.00

Plats: Lux Aula, Helgonavägen 3, Lund

Program:

- 18.00 Vad är fronesis? (Herman)
- 18.10 Framväxt av psykoterapin – helhetssyn (Cecilia)
- 18.25 Journalen berättar (Malin)
- 18.40 Karl Jaspers, förklaring och förståelse (Jörgen)
- 18.55 Läkaren i konsten: nidbilder, motbilder och förebilder (Jonatan)
- 19.10 Naturvetenskapens betydelse och bidrag (Fredrik)
- 19.25 – 20.00 Diskussion

Medverkande:

Herman Holm, psykiatriker, Malmö
Cecilia Riving, PhD. forskare historia, Lund
Malin Appelquist, PhD. psykiatriker, Kristianstad
Jörgen Herlofson, psykiatriker, psykoterapeut, Uppsala
Jonatan Wistrand, PhD. ST-läk- PV. Forskare Enheten för Medicinens historia
Fredrik Jonsson, specialist i kirurgi, Hälso- och sjukvårdsstrateg SDV förvaltning

Arrangör: Enheten för medicinens historia

Kontaktperson Herman Holm, herman.holm@skane.se

LUNDS
UNIVERSITET

Medicinhistoriskt seminarium 2021

Medicinhistoriska aspekter på läkaröden och patientberättelser

Tid: kl. 13:00-16:15, onsdag den 8 december 2021

Plats: Sal F-1, Blocket, Universitetssjukhuset, Lund. Kaffe serveras.
OBS! Seminariet sänds även virtuellt via web för den som föredrar detta: <https://lu-se.zoom.us/j/63431714911>

Tider inkluderar kort frågestund efter varje föredrag.

Inledning och välkomsthälsning (5 min)

Peter M Nilsson, Enheten för medicinens historia, Lund

Karl Petrén – insulin 100 år (15 min)

Peter M Nilsson, Enheten för medicinens historia, Lund

Evert Taube - sjukdom och konstnärskap (25 min)

Carl Magnus Stolt, privatpraktiker, författare, Borås

Hippokrates – dags för en renässans?! (25 min)

Herman Holm, överläkare i psykiatri, Enheten för medicinens historia, Lund

Dr. Per Lovén – provinsialläkare från norr till syd (15 min)

Adam Gustafsson, ST-läkare, Svedala

Dr. Fride Hylander – kirurg inom missionssjukvård i Etiopien (15 min)

Erik Andersson, ST-läkare, Örkelljunga

Dr. Gustaf H Pripp i Limhamn - chef för en lokal hälsopolis (15 min)

David Christiansson, ST-läkare, Limhamn

Kaffe serveras (15 min)

Psykiatrins patienter sedda via journaler från 1800-talet (25 min)

Cecilia Riving, forskare i historia, Lund

Medical humanities i Tyskland (20 min)

Nils Hansson, docent, Akademierat, Heinrich-Heine University, Düsseldorf

25 år med Enheten för medicinens historia – en summering (20 min)

Peter M Nilsson, Enheten för medicinens historia, Lund

Välkomna!

Peter M Nilsson, professor, chef

Enheten för medicinens historia, Lunds universitet, e-mail: Peter.Nilsson@med.lu.se